

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ДО МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В. А. Фрицюк

orcid.org/0000-0001-6133-2656

У статті розкривається актуальність проблеми підготовки майбутнього менеджера до моніторингу навчальної діяльності. Акцентовано увагу на працях, у яких розкрито теоретико-методологічні аспекти моніторингових досліджень. Доведено необхідність ознайомлення майбутніх менеджерів з сучасними методами і засобами моніторингу з урахуванням того, що вибір засобів педагогічної діагностики базується на відповідних дидактичних принципах вимірювання результатів навчання. І тому лише підготовлений відповідним чином комплекс завдань дає змогу з використанням певних діагностичних методів правильно оцінити рівень знань і вмінь суб'єктів навчання. Наголошено на важливості формування у майбутніх менеджерів загальних та фахових компетентностей у процесі вивчення дисципліни «Моніторинг якості освіти».

Ключові слова: моніторинг навчальної діяльності, моніторинг якості освіти, майбутні менеджери, підготовка.

PREPARATION OF THE FUTURE MANAGER FOR THE MONITORING OF EDUCATIONAL ACTIVITIES

V. Frytsiuk

This paper considers the problem of preparation of a future manager for monitoring of learning activity. Emphasis was put on research papers, which regarded theoretical and methodological aspects of monitoring researches. The necessity of familiarization of future managers with modern methods and instruments of monitoring based on didactical principles of measurements of the results of learning was proved. Only prepared in an appropriate way complex of exercises gives the possibility to infer properly the level of knowledge and skills of students. The importance of forming of general and professional competences of future managers while learning disciplines in «Monitoring of quality of education» was highlighted.

Key words: monitoring of educational activities, monitoring of the quality of education, future managers, training.

Сучасна освіта потребує жорсткого контролю своєї якості, адже якісна освіта – це основа майбутнього держави та запорука її сталого розвитку. Підвищення ролі освіти у світі спонукає вітчизняну систему освіти підвищити якість педагогічного контролю, розробити нові його форми, запровадити інноваційну складову у цей процес. Реформування освіти відповідно до вимог Болонського процесу також вимагає відповідних корегувань у національній системі контролю якості освіти [4]. Зокрема, це стосується процесу підготовки керівних кадрів освітньої галузі.

Важливим є формування у студентів уявлень про сучасний стан педагогічного контролю в системі вищої освіти: розвиток педагогічного мислення, здатності до аналізу педагогічних явищ; вивчення теоретичних основ педагогічного контролю; формування готовності до використання педагогічних умінь та навичок у своїй практичній діяльності [4].

У системі підготовки майбутніх менеджерів у вищих навчальних закладах накопичений значний досвід, спираючись на який можна ефективно розв'язувати завдання розвитку проблеми підготовки майбутнього менеджера до моніторингу навчальної діяльності.

Варто зазначити, що теоретико-методологічні аспекти моніторингових досліджень розглянуто у працях І.П. Герасимова, Т.І. Заславської, Ю.А. Левади, О.М. Майорова, Н.П. Пішулина, А.Я. Савельєва, Н.А. Селезньової, Л.Г. Семушиної та ін. Учені й практики розглядають моніторинг як засіб удосконалення системи інформаційного забезпечення управління освітою (П.Ф. Анісімов, В.М. Зуєв, Л.В. Шибасєва та ін.), у контексті підвищення ефективності стратегічного планування розвитку середньої та вищої професійної освіти (А.І. Галаган, В.С. Качерманьян та ін.), у контексті підвищення якості управлінських рішень і при здійсненні педагогічних інновацій (А.А. Орлов, Г.В. Єльнікова та ін.), як засіб оцінки якості освіти (В.О. Кальней, Н.Н. Михайлова, Н.А. Селезньова та ін.), як інформаційну основу в системі оцінювання й управління якістю освіти на регіональному рівні (М.Б. Гузаїров, І.Н. Єлісеєв, А.Г. Сапронов), а І.В. Вавілова, Л.Є. Виноградова, С.А. Горбатков, В.С. Лукманов, Т.Д. Макарова, Е.І. Мухортова, Н.Ш. Нікітін, Г.Б. Скок – на рівні навчального закладу, педагога, студента, учня [1]. Попри наявність значної кількості праць у контексті досліджуваної проблеми, підготовка майбутнього менеджера до моніторингу навчальної діяльності досліджена недостатньо.

Мета статті – висвітлити актуальність проблеми підготовки майбутнього менеджера до моніторингу навчальної діяльності.

Згідно Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки одним із пріоритетних стратегічних напрямів розвитку освіти є створення національної системи моніторингу якості освіти. Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг. З огляду на визначені пріоритети найважливішим для держави є виховання людини інноваційного типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості [1]. Це стосується й підготовки майбутніх менеджерів.

Моніторинг – це стандартизоване спостереження за освітнім процесом і його результатами, що дозволяє створити історію стану об'єкту в часі, кількісно оцінювати зміну суб'єктів навчання і освітньої системи, визначати і прогнозувати напрямки їх розвитку. Поняття «моніторинг» прийшло з екології та соціології в педагогіку.

Педагогічний моніторинг – це форма організації збору, зберігання, обробки і розповсюдження інформації про діяльність педагогічної системи, що забезпечує безперервне спостереження за її станом і прогнозування її розвитку.

Основними напрямками освітнього моніторингу визначають:

- моніторинг якості освіти;
- моніторинг рівня соціалізації особистості;
- моніторинг інтересів учнів;
- моніторинг освітніх потреб учнів та місцевого суспільства;
- моніторинг рівня професіоналізму педагогічних кадрів;
- моніторинг стану здоров'я учнів.

Більшість авторів розуміють поняття «моніторинг» як засіб одержання інформації; постійне відстеження процесу; базу для прийняття і коригування управлінських рішень; наявність спеціально розроблених стандартів.

Упровадження педагогічного моніторингу дозволить психологізувати педагогічну діяльність учителя, навчально-виховний процес, що підніме професійний рівень педагогічних колективів, підвищить рівень якості шкільної освіти. Результати педагогічного моніторингу дозволять висвітлити позиції керівництва, виявити мікроклімат учнівського, вчительського, батьківського колективів, надаючи тим самим можливість адміністрації школи, управлінням освіти аналізувати свої дії, і відповідно планувати педагогічну діяльність [1]. І тому майбутні менеджери ще на етапі професійної підготовки у закладах вищої освіти мають готуватися до здійснення вказаної діяльності.

Вважаємо, що формування готовності майбутнього менеджера до моніторингу навчальної діяльності є також важливим елементом його професійного саморозвитку, який трактуємо як свідому діяльність людини, спрямовану на повну самореалізацію себе як особистості в тій соціальній сфері, яку визначає її професія [5], в даному випадку, керівника закладу середньої освіти.

Майбутні менеджери мають бути добре ознайомлені з сучасними методами і засобами моніторингу. Вибір засобів педагогічної діагностики базується на відповідних дидактичних принципах вимірювання результатів навчання. Лише підготовлений відповідним чином комплекс завдань дає змогу з використанням певних діагностичних методів правильно оцінити рівень знань і вмінь суб'єктів навчання. Тому в педагогіці останнім часом виникла тенденція до використання кількісних методів педагогічного контролю. Серед засобів об'єктивного контролю найбільш науково обґрунтованим є метод тестування із залученням технічних засобів для сканування та обробки результатів [2].

Проблемою, що нині постала перед українським суспільством, є відсутність об'єктивних критеріїв, які забезпечували б порівняння фахівців, закладів, послуг, програм тощо і створювали б основу для конкуренції, тим самим стимулюючи підвищення якості освіти. Ця ситуація певною мірою є наслідком того, що формування фахівців (початкова, середня, вища освіта) здійснюється за відсутності об'єктивного оцінювання їхніх особистих здібностей і професійної компетентності. Причиною цього є відсутність викладацьких кадрів, здатних застосовувати уніфіковані для всієї країни методи об'єктивного контролю під час виховання та навчання. Суб'єктивізм при оцінюванні учня сприяє скоріше протекціонізму, ніж конкуренції. Тому формування нового покоління через педагогічний ланцюг «новий викладач – новий випускник – новий фахівець» сприятиме підвищенню індексу людських ресурсів України, зростанню її економічного потенціалу [2]. Значна роль у цьому процесі відводиться, на нашу думку, «новому менеджеру», готовому до професійного здійснення моніторингу якості освіти.

Становлення системи незалежного оцінювання і моніторингу якості освіти в Україні є складним і багатоступеневим процесом. Впровадження цієї системи доводить, що вона може ефективно працювати в нашій країні як інструмент відкритості і прозорості у діяльності навчальних закладів, забезпечення рівного доступу випускників шкіл до вищої освіти. Для майбутніх фахівців є важливим формування компетентностей з питань педагогічного оцінювання, ознайомлення з методиками створення та використання тестового інструментарію для оцінки якості освіти, з сучасними програмами та результатами національних і міжнародних порівняльних досліджень якості освіти [6]. Тому вивчення дисципліни «Моніторинг якості освіти» майбутніми менеджерами спеціалізації Управління освітнім закладом може стати поштовхом для оволодіння відповідними компетентностями.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Моніторинг якості освіти» майбутні менеджери мають оволодіти теоретичними знаннями, практичними вміннями, набути навички і компетенції в галузі моніторингу якості освітнього процесу, що дасть змогу забезпечити досягнення планованих результатів навчання і виховання в системі освіти. Також результатом вивчення дисципліни «Моніторинг якості освіти» має стати набуття студентами загальних компетентностей: здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу, спроможність вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; здатність розробляти стратегію діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних і державних виробничих інтересів; готовність до використання технологій індивідуального і групового ухвалення рішень; та фахових компетентностей: готовність до взаємодії з учасниками освітнього процесу й соціальними партнерами; спроможність аналізувати результати використання технологій, методик і моделей навчання в освітніх установах; здатність до інтерпретації результатів моніторингових досліджень різних рівнів, у тому числі регіональних, національних, міжнародних; здатність розробляти й оцінювати діагностичні методики для освітнього моніторингу, в тому числі дидактичні тести, психодіагностичні, профорієнтаційні, сертифікаційні.

До змісту дисципліни включено два розділи: «Загальні науково-теоретичні основи моніторингу та педагогічних вимірювань» та «Моніторинг як практична система. Загальні основи педагогічного контролю в системі освіти». Передбачено вивчення таких тем, як: «Поняття педагогічного моніторингу. Мета. Задачі. Класифікації», «Педагогічний моніторинг як інструмент керування навчально-виховним процесом», «Етапи моніторингових досліджень», «Створення моніторингової системи», «Міжнародні моніторингові дослідження», «Організація системного моніторингу в умовах навчального закладу», «Зміст, форми, методи і види контролю якості освіти», «Моніторинг навчальної діяльності на базі тестових випробувань. Тестування як метод вимірювання компетентності учнів у системі моніторингових досліджень», «Методика оцінювання діяльності загальноосвітнього навчального закладу», «Розвиток системи тестування в Україні та за кордоном», «Психолого-педагогічні аспекти тестування», «Упровадження тестування в навчальних процес. Використання сучасних комп'ютерних технологій у тестуванні учнів», «Математико-статистичні методи в педагогічних вимірюваннях» тощо.

Програмними результатами навчання є: здатність визначати критерії і показники оцінки якості освіти; вміння розробляти й реалізовувати діагностичні методики й процедури для освітнього моніторингу; вміння аналізувати результати навчання і виховання в локальному і темпоральному вимірах; здатність досліджувати, організовувати й оцінювати управлінські процеси з використанням технологій моніторингу та освітнього менеджменту; вміння організовувати й проводити дослідження з питань оцінки якості освіти, в тому числі соціопитування, експертне оцінювання, експеримент; вміння аналізувати елементи освітнього процесу, які потребують удосконалення.

Таким чином, майбутні менеджери під час фахової підготовки у закладах вищої освіти мають бути підготовлені до педагогічного моніторингу, який об'єднує соціологічний, психологічний та медичний моніторинг з метою одержання цілісного уявлення про особистість школяра, оскільки це нині особливо необхідно для сучасних навчальних закладів, що працюють у режимі особистісно-орієнтованої освіти.

Такий комплексний підхід до вивчення особистості школяра, навчальної ситуації й педагогічного колективу спрямований, насамперед, на осмислення реальних навчальних можливостей: ступеня навченості, пізнавальних інтересів, мотивів навчання, а також на встановлення дидактичних причин слабкої успішності, ступеня задоволеності учнів і вчителів освітнім процесом, емоційного стану учнів, характеру внутрішньо шкільних взаємин, педагогічної культури вчителів.

Майбутні менеджери мають враховувати, що важливими педагогічними, психологічними та дидактичними функціями моніторингу навчальної діяльності є формування навичок аналітичної культури учасників навчально-виховного процесу, вміння адекватно оцінювати свою життєву позицію, рівень її конструктивності; формування педагогічного середовища односторонніх, готових з об'єктів стати суб'єктами освітнього процесу інноваційного типу.

Отже, можна зробити висновок, що процес підготовки майбутніх менеджерів у сфері освіти у ЗВО неможливий без формування їхньої готовності до моніторингу навчальної діяльності. Така підготовка

дасть змогу майбутнім фахівцям набути загальних компетентностей, зокрема, таких, як: здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу, спроможність вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; здатність розробляти стратегію діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних і державних виробничих інтересів; готовність до використання технологій індивідуального і групового ухвалення рішень; та фахових компетентностей: готовність до взаємодії з учасниками освітнього процесу й соціальними партнерами; спроможність аналізувати результати використання технологій, методик і моделей навчання в освітніх установах; здатність до інтерпретації результатів моніторингових досліджень різних рівнів, у тому числі регіональних, національних, міжнародних типу TIMSS, PISA, PIRLS; здатність розробляти й оцінювати діагностичні методики для освітнього моніторингу, в тому числі дидактичні тести, психодіагностичні, профорієнтаційні, сертифікаційні тощо.

Література

1. Бодненко Д.М. Моніторинг навчальної діяльності: навчальний посібник. / Д.М. Бодненко, О.Б. Жильцов, О.Л. Лещинський, Н.П. Мазур. – К : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 276 с.
2. Булах І. Є. Створюємо якісний тест: навч. посіб / Булах І. Є., Мруга М. Р. – К.: Майстер-клас, 2006. – 160 с.
3. Атестація загальноосвітніх шкіл / М. І. Сметанський, В. М. Галузяк, М. І. Слободянюк, В. І. Шахов. – Вінниця: РВВ ВАТ Віноблдрукарня, 2001. – 310 с.
4. Педагогічний контроль в системі освіти: робоча навч. прогр. для освітньо-кваліфікац. рівня «Магістр» зі спец. «Педагогіка вищої школи» / Н. О. Приходькіна; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. Освіти», Ін-т менедж. та психології. – К., 2014. – 60 с.
5. Фрицюк В. А. Професійний саморозвиток майбутнього педагога : монографія / В. А. Фрицюк. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. – 364 с.
6. Щудло С. А. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти. Для студентів історичного факультету / Щудло С.А. Зелена О.Я. – Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. Івана Франка. – 2010. – 23 с.

References

1. Bodnenko D.M. Monitorynh navchalnoi diialnosti: navchalnyi posibnyk. / D.M. Bodnenko, O.B. Zhyltsov, O.L. Leshchynskiy, N.P. Mazur. – K : Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka, 2014. – 276 s.
2. Bulakh I. Ye. Stvoriuiemo yakisnyi test: navch. posib / Bulakh I. Ye., Mruha M. R. – K.: Maister-klas, 2006. – 160 s.
3. Atestatsiia zahalnoosvitnikh shkil / M. I. Smetanskyi, V. M. Haluziak, M. I. Slobodianiuk, V. I. Shakhov. – Vinnytsia: RVV VAT Vinobldrukarnia, 2001. – 310 s.
4. Pedahohichniy kontrol v systemi osvity: robocha navch. prohr. dlia osvitno-kvalifikats. rivnia «Mahistr» zi spets. «Pedahohika vyshchoi shkoly» / N. O. Prykhodkina; NAPN Ukrainy, DVNZ «Un-t menedzh. Osvity», In-t menedzh. ta psykholohii. – K., 2014. – 60 s.
5. Frytsiuk V. A. Profesiyniy samorozvytok maibutnoho pedahoha : monohrafiia / V. A. Frytsiuk. – Vinnytsia : TOV «Nilan LTD», 2016. – 364 s.
6. Shchudlo S. A. Osnovy pedahohichnykh vymiriuvan ta monitorynhu yakosti osvity. Dlia studentiv istorychnoho fakultetu / Shchudlo S.A. Zelena O.Ya. – Drohobych: RVV DDPU im. Ivana Franka. – 2010. – 23 s.

УДК 159.922.6:37.013.77

DOI 10.31652/2415-7872-2018-56-185-192

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН МІЖ ВИКЛАДАЧЕМ І СТУДЕНТАМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

І. Л. Холковська

orcid.org/0000-0002-2498-1902

У статті розглядаються такі структурні компоненти діалогічної взаємодії, як діалогічні стосунки, особистісні позиції учасників, активна спільна діяльність, ціннісно-смысловий зв'язок. Запропоновано визначення партнерської взаємодії та охарактеризовано специфіку партнерства в освітньому процесі. Розкрито зміст послідовних, взаємопов'язаних етапів процесу становлення партнерства: етап усвідомлення партнерства, етап його розвитку і етап співтворчості. Проаналізовано провідні засоби реалізації партнерських відносин на заняттях педагогічного циклу на кожному з етапів: на першому – особливості організації проблемного навчання, спрямованого на виховання здатності до творчого мислення, інтелектуальних і пізнавальних інтересів, готовності до відстоювання власних позицій, конструктивного діалогу; на другому – групової діяльності, орієнтованої на оволодіння вміннями спільних дій, колективного набуття знань, розвиток пошукової активності, формування